

MỘT SỐ KINH NGHIỆM TIẾN HÀNH QUẢN LÝ CHẤT LƯỢNG SẢN PHẨM Ở NƯỚC TA TRONG NHỮNG NĂM QUA

LÊ KHẮC

TRONG hơn 30 năm xây dựng và phát triển kinh tế, đất nước chúng ta đã phải trải qua hai cuộc chiến tranh lớn kéo dài trong nhiều năm, chúng ta xây dựng chủ nghĩa xã hội từ khi nửa đất nước còn bị chia cắt cho tới khi thống nhất cả nước như ngày nay trên cơ sở một di sản nghèo nàn, lạc hậu của phương thức sản xuất nhỏ do chế độ thực dân - phong kiến để lại: đặc điểm đó đã ảnh hưởng không ít đến tình hình phát triển kinh tế và trạng thái chất lượng sản phẩm trong thời gian qua: nền sản xuất còn phân tán, lao động thủ công còn chiếm tỷ lệ khá lớn, hệ thống trang thiết bị kỹ thuật còn chưa hoàn chỉnh, vật tư chưa ổn định, trình độ của cán bộ, tay nghề của công nhân chưa cao, mặt hàng khá đa dạng và có nhiều kiểu, loại, cỡ kích cỡ chưa hợp lý, chất lượng không ít các sản phẩm còn chưa đạt yêu cầu của nền kinh tế quốc dân và còn bị dao động quá lớn. Những nguyên nhân chủ quan của tình hình chất lượng còn thấp và không ổn định là:

1. Nhiều cán bộ và công nhân, trước hết là cán bộ quản lý, còn coi nhẹ vấn đề đảm bảo và nâng cao chất lượng. Tư tưởng chạy theo số lượng đơn thuần còn khá phổ biến;

2. Chỉ tiêu chất lượng chưa được coi như một yêu cầu bắt buộc trong kế hoạch sản xuất.

3. Thiếu những quy định định thức làm cơ sở pháp lý cho công tác quản lý chất lượng sản phẩm, thiếu những chế độ chính sách nhằm khuyến khích nâng cao chất lượng;

4. Kế hoạch sản xuất còn thiếu đồng bộ, việc tổ chức và quản lý sản xuất công nghiệp chưa tạo điều kiện để đảm bảo và nâng cao chất lượng sản phẩm;

5. Các công tác tiêu chuẩn hóa, đo lường và kiểm tra chất lượng chưa được phát triển đầy đủ để làm cơ sở vững chắc cho công tác quản lý chất lượng.

Trong 5 năm qua, kể từ năm 1973, sau khi có quyết định của Thủ tướng Chính phủ về công tác quản lý chất lượng sản phẩm, công tác chất lượng đã được đặt ra một cách khẩn trương, đồng bộ và toàn diện hơn, tạo điều kiện để từng bước ổn định và nâng cao chất lượng sản phẩm.

Giải quyết vấn đề chất lượng ở một nước có nền sản xuất nhỏ, lại vừa kinh qua chiến tranh lâu dài khốc liệt là một vấn đề hết sức khó khăn phức tạp, đòi hỏi phải tiến hành nhiều biện pháp tổng hợp về tuyên truyền, vận động, giáo dục, về khoa học kỹ thuật, về pháp chế, hành chính, tổ chức, không những chỉ trong phạm vi kinh tế kỹ thuật mà còn trong phạm vi xã hội nữa.

Quá trình xây dựng chủ nghĩa xã hội trong cả nước thống nhất đã tạo điều kiện thuận lợi để chúng ta giải quyết vấn đề này với quy mô rộng lớn hơn, theo những kế hoạch có cơ sở vững chắc hơn.

Những hướng chính để phấn đấu về chất lượng đối với các loại sản phẩm khác nhau trong nền kinh tế quốc dân của chúng ta là:

— Với sản phẩm là tư liệu sản xuất, phải đạt các chỉ tiêu chất lượng chủ yếu để đảm bảo hiệu quả kinh tế cho các ngành sử dụng các tư liệu đó;

— Với sản phẩm là tư liệu tiêu dùng, chú ý đảm bảo trước hết tính năng sử dụng và độ bền chắc, đồng thời cố gắng đáp ứng thị hiếu của người dùng. Với lương thực, thực phẩm chế biến, phải đảm bảo hàm lượng dinh dưỡng và đặc biệt là chỉ tiêu vệ sinh. Với thuốc men, phải đảm bảo cho thuốc có hiệu lực cao trong phòng bệnh và chữa bệnh, dễ dùng, lâu hỏng.

— Với sản phẩm xuất khẩu, phấn đấu đạt chỉ tiêu chất lượng quốc tế, đồng thời chú ý nâng một số hàng đặc sản Việt-nam lên chất lượng cao trên thị trường quốc tế.

Để thực hiện được hướng phấn đấu đó, từ năm 1975 tới nay, chúng ta đã bắt đầu tiến hành quản lý chất lượng một số sản phẩm ở cấp Nhà nước và cấp ngành. Từ năm 1976, một số tỉnh, thành phố cũng bắt đầu thi điểm quản lý chất lượng một số sản phẩm đặc thù của địa phương.

Những biện pháp chính mà chúng ta đã và đang tiến hành để giải quyết vấn đề chất lượng trong phạm vi Nhà nước là :

1. Đưa chất lượng sản phẩm thành một chỉ tiêu pháp lệnh trong kế hoạch sản xuất của Nhà nước ;

2. Bổ sung và ban hành các chế độ, thể lệ làm cơ sở pháp lý cho công tác quản lý chất lượng sản phẩm ;

3. Tạo điều kiện cho các cơ sở ổn định sản xuất, có những điều kiện thuận lợi trong việc bảo đảm và nâng cao chất lượng sản phẩm ;

4. Tăng cường các mặt công tác để quản lý chất lượng được đồng bộ, toàn diện, đặc biệt chú trọng đẩy mạnh 3 mặt công tác : tiêu chuẩn hóa, đo lường, kiểm tra chất lượng ; tổ chức huấn luyện phương pháp thống kê quản lý chất lượng cho cán bộ, và bước đầu đưa phương pháp này vào một số xí nghiệp ; áp dụng có chọn lọc những kinh nghiệm của các hệ thống quản lý chất lượng của một số nước ;

5. Đẩy mạnh công tác nghiên cứu khoa học kỹ thuật phục vụ cho việc cải tiến và nâng cao chất lượng sản phẩm ;

6. Đẩy mạnh việc tuyên truyền, giáo dục về ý nghĩa quan trọng của chất lượng sản phẩm, tạo nên một chuyển biến mạnh mẽ về nhận thức và hành động trong cán bộ, công nhân.

Những năm trước đây, trong kế hoạch sản xuất thường không nêu rõ các chỉ tiêu chất lượng, do đó dễ tạo khuynh hướng cho một số cơ sở chạy theo sản lượng đơn thuần hạ thấp chất lượng sản phẩm. Hiện nay đối với những sản phẩm chính trong kế hoạch các cấp đều có ghi rõ chỉ tiêu chất lượng cụ thể trên cơ sở các tiêu chuẩn hoặc các qui định về chất lượng. Từ năm 1973, Chính phủ đã đề ra yêu cầu : phải phấn đấu tiến tới thực hiện tất cả các sản phẩm chính trong kế hoạch đều có tiêu chuẩn kỹ thuật cấp Nhà nước hay ngành, cấp địa phương hay xí nghiệp... Đơn vị nào không hoàn thành kế hoạch về chất lượng sản phẩm thì xem như không hoàn thành kế hoạch sản xuất toàn diện".

Việc pháp lệnh hóa chỉ tiêu chất lượng cùng với việc ban hành các văn bản pháp lý về quản lý chất lượng sản phẩm là những tiền đề quan trọng để đặt ra và giải quyết vấn đề chất lượng một cách vững chắc. Chỉ

riêng trong một năm sau khi Thủ tướng Chính phủ ra quyết định về công tác quản lý chất lượng sản phẩm, nhiều văn bản pháp chế có liên quan đến quản lý chất lượng đã lần lượt được ban hành như :

— Điều lệ về kiểm tra chất lượng sản phẩm ở xí nghiệp công nghiệp quốc doanh (tháng 2-1974) ;

— Chỉ thị của Thủ tướng Chính phủ về việc chỉ đạo điểm quản lý chất lượng sản phẩm (tháng 9-1974) ;

— Điều lệ quản lý đo lường (tháng 9-1974) ;

— Điều lệ quản lý đo lường trong các xí nghiệp công nghiệp quốc doanh (tháng 9-1974) ;

— Điều lệ công tác tiêu chuẩn hóa ở xí nghiệp công nghiệp (tháng 12-1974).

Hiện nay dự thảo về chế độ khen thưởng xử phạt trong vấn đề chất lượng sản phẩm đã được xây dựng xong và đang được áp dụng thử ở một số cơ sở.

Việc ổn định và nâng cao chất lượng sản phẩm không thể tách rời khỏi việc cải tiến quản lý xí nghiệp hiện đang được tiến hành trong đó có những vấn đề liên quan rất nhiều đến chất lượng sản phẩm như :

— Xác định rõ phương án sản phẩm chính ở các cơ sở sản xuất dựa trên những quy hoạch dài hạn với những phương án phân công hợp lý về chuyên môn hóa và hợp tác hóa sản xuất giữa các ngành, giữa ngành với địa phương và giữa các địa phương với nhau, từ đó tạo điều kiện để từng cơ sở sản xuất có kế hoạch chủ động đảm bảo chất lượng sản phẩm của cơ sở mình ;

— Giải quyết kịp thời và thích đáng những nguyên liệu, vật tư cần thiết để đảm bảo chất lượng sản phẩm ;

— Chú ý các công tác sửa chữa, bổ sung, cải tiến thay thế kịp thời các thiết bị và dụng cụ sản xuất, đảm bảo mức độ chính xác cần thiết của thiết bị, dụng cụ ;

— Tăng cường các cơ sở thử nghiệm chất lượng.

— Xây dựng mới và thường xuyên xem lại các quy trình, định mức đã có, thay đổi, bổ sung cho phù hợp với điều kiện mới. Thường xuyên đôn đốc kiểm tra việc thực hiện đúng đắn các quy trình, định mức ;

— Chú trọng đào tạo bồi dưỡng tay nghề cho công nhân và nâng cao trình độ của cán bộ kỹ thuật, cán bộ quản lý Xây dựng chế độ sử dụng và đãi ngộ đúng đắn với công nhân lành nghề và cán bộ kỹ thuật giỏi ;

— Chú ý các công tác bao bì, đóng gói, vận chuyển, bảo quản và lưu thông phân phối.

Ba lĩnh vực quan trọng của công tác quản lý chất lượng sản phẩm và hàng hóa là tiêu

chuẩn hóa, đo lường và kiểm tra chất lượng đang được quan tâm phát triển. Tiêu chuẩn hóa là cơ sở pháp lý và khoa học kỹ thuật hết sức quan trọng để thống nhất quản lý kinh tế - kỹ thuật, đảm bảo cho sản xuất đạt năng suất cao và sản phẩm có chất lượng tốt. Các tiêu chuẩn là cơ sở để quản lý chất lượng sản phẩm, để giao và đánh giá hoàn thành kế hoạch, để cung cấp vật tư, quy định giá cả, để ký kết hợp đồng mua bán và xử lý trọng tài khi có những tranh chấp về chất lượng. Công tác đo lường giữ vai trò rất quan trọng trong việc đảm bảo các phương tiện cần thiết để cho các cơ sở sản xuất có thể thực hiện đúng được những chỉ tiêu chất lượng đề ra trong các tiêu chuẩn cũng như đảm bảo cơ sở nhất trí giữa các bên hữu quan trong việc kiểm tra chất lượng được tiến hành trước hết trong quá trình sản xuất và cả trong quá trình lưu thông, nhằm đảm bảo thực hiện nghiêm chỉnh các tiêu chuẩn và quy định chất lượng, đưa quản lý đi dần vào nền nếp để nhanh chóng ổn định và nâng cao chất lượng sản phẩm và hàng hóa. Ba mặt công tác trên có mối quan hệ hữu cơ gắn bó khăng khít với nhau tạo nên tác dụng tổng hợp có hiệu quả cao trong công tác quản lý chất lượng sản phẩm. Hiện nay thuộc Ủy ban Khoa học và kỹ thuật Nhà nước có 3 cơ quan trung ương phụ trách 3 công tác này là Cục Tiêu chuẩn, Cục Đo lường và Cục Kiểm tra chất lượng sản phẩm và hàng hóa.

Để giải quyết có hiệu quả vấn đề cải tiến chất lượng sản phẩm, chúng ta đang huy động lực lượng cán bộ khoa học kỹ thuật, cán bộ kinh tế và quản lý ở các viện, các trường đại học, các xí nghiệp tham gia vào việc xây dựng các tiêu chuẩn về chất lượng sản phẩm, nghiên cứu những vấn đề cải tiến chất lượng sản phẩm. Trong các xí nghiệp, vấn đề này được đặt ra một cách rộng rãi cho mọi cán bộ công nhân, trong xí nghiệp, thông qua phong trào thi đua xã hội chủ nghĩa, phong trào hợp lý hóa, phát huy sáng kiến, cải tiến kỹ thuật của quần chúng.

Công tác quản lý chất lượng sản phẩm là một công tác có tính chất quần chúng rộng rãi. Giải quyết vấn đề này không chỉ là trách

nhiệm của mọi tổ chức, của từng công nhân sản xuất trong từng phần việc cụ thể của mình, trách nhiệm của những người lưu thông, phân phối, vận chuyển, bảo quản sản phẩm, trách nhiệm của những người sử dụng, vận hành, bảo dưỡng, sửa chữa sản phẩm. Do đó chúng ta đang tiến hành những biện pháp tuyên truyền sâu rộng trong quần chúng lao động về ý nghĩa của chất lượng sản phẩm đối với sự nghiệp phát triển kinh tế, cải thiện đời sống nhân dân, để nâng cao trách nhiệm và sự quan tâm của mọi người tới vấn đề này.

Qua những biện pháp bước đầu được tiến hành trong những năm gần đây, chất lượng một số sản phẩm của chúng ta đã được nâng cao rõ rệt, nhiều mặt hàng được cải tiến hơn trước về chất lượng. Các mặt hàng như than đá antraxit của Công ty Than Hòn-gai, xi-măng của Nhà máy Xi-măng Hải-phòng, sấm lốp xe đạp của Nhà máy Cao su Sao vàng Hà-nội, ché đen của Nhà máy ché Thanh-ba Vĩnh-phú, rượu xuất khẩu của nhà máy rượu Hà-nội, đồ hộp rau quả của một số nhà máy thực phẩm xuất khẩu v.v... đều đạt hoặc vượt tiêu chuẩn quy định, có sản phẩm đạt trình độ tiên tiến trên thế giới. Trong các năm tới chúng ta còn phải phấn đấu tiếp tục nhiều hơn nữa để ngày càng có nhiều mặt hàng tốt, đáp ứng được yêu cầu của sản xuất và tiêu dùng trong nước cũng như xuất khẩu.

Trong quá trình tiến hành quản lý chất lượng sản phẩm, chúng ta đã học tập được kinh nghiệm của các nước xã hội chủ nghĩa và nghiên cứu tham khảo kinh nghiệm của nhiều nước khác. Kết hợp với những kinh nghiệm của bản thân, sự hợp tác và trao đổi rộng rãi kinh nghiệm với nhiều nước sẽ giúp chúng ta nhanh chóng xây dựng và tăng cường được công tác quản lý chất lượng, một lĩnh vực đối với chúng ta còn mới mẻ, phức tạp và có nhiều khó khăn, nhưng cũng có rất nhiều triển vọng có thể đóng góp một cách thiết thực vào việc nâng cao chất lượng và hiệu quả của các hoạt động kinh tế ở nước ta, theo tinh thần nghị quyết của Đại hội lần thứ 4 của Đảng Cộng sản Việt-nam.